

lebrantibus, uti habet ejus *Vita* in *Vitæ Patrum*. Ita Fausta Constantini Magni uxor, Crispi privigni amore capta, cum ad libidinem eum sæpius provocasset, reuementem detulit ad maritum, illum sibi vim inferre voluisse. Credidit Constantinus, Crispumque necari jussit. Verum, post aliquot annos comperita veritate, Faustam capite multavit, filioque nomen et famam, licet sero, restituit: testis est Eutropius, Nicephorus et alii.

Verum his omnibus illustrius magisque appositum est, quod legitimus in *Vita S. Elisabethæ* reginæ Lusitanie, quæ cum falso esset accusata apud regem Dionysium, quod pedissequum quamdam adamaret; rex credulus pedissequum neci, puta incendio, destinavit, ut in fornacem calce ardentem projiceretur. Secreto ergo jussit præfectis fornacis, ut pedissequum quem postridie mane eo missurus erat, rogaturum an perfectissent id quod rex jusserat, illico in fornacem conijcerent. Itaque mane eo pedissequum mittit: ille in via audit pulsari ad Sacrum in ecclesia vicina; eo divertit, audit Sacrum unum, alterum et tertium. Interim rex, putans eum jam in fornacem coniectum, mittit alterum pedissequum prioris æmulum, qui eum æque ac reginam falso accusarat. Venit ille, rogat num peracta sint quæ rex jusserat: præfecti ex indicio a rege dato, putantes hunc esse quem rex fornaci destinarat, subito eum arripunt et in fornacem intrudunt. Super-venit deinde finitis Missæ sacrificiis pedissequus prior, quam rex neci designarat, rogat fornacis custodes, an regis jussa compleverint; affirmant illi: redit pedissequus ad regem, idque renuntiat. Obstupescit rex, remque investigans reperit alium quem submerserat concrematum. Rogat ergo nuntium, ubi tam longas moras traxerit. Respondet ille se auditu pulsu rei sacræ interfuisse, eo quod pater moriens hoc ei monitum dedisset, ut sacrificiis omnibus quæ inchoari vidisset assisteret, donec illa finirentur. Intellexit inde rex innocentiam reginæ et pedissequi, ac calumniam æmuli; justumque Dei iudicium, qui necem quam illi insonti struxerat, in ipsiusmet souts caput intorserit. Adhuc fornax illa calcæria in rei memoriam conservatur, ut a nostris Lusitanis oculatis testibus audivi. Idem refertur in *Chron. S. Franciscæ*, part. II, lib. VIII, cap. xxviii.

65. **ET REX ASTYAGES.**—Percius putat hæc verba transponenda esse, et referenda ad finem cap. ix. Theodoretus vero ad finem cap. xii; hoc enim caput in Græco hic immediate præcedit. Verum hæc transpositio violenta est, et confusionem parit, atque Latino textui repugnat.

Secundo, alii putant historiam Susannæ contigisse tempore captivitatis Babyloniæ, puta tempore Astyagis et Cyri. Verum obstat quod Daniel erat puer, cum Susanna liberavit; ergo paulo post annum 5 Joakim (illo enim Daniel puer abductus est in Babylonem) hæc historia contigit; ergo ante captivitatem Babylonicam, quæ 70 an-

nos duravit, et soluta est per Cyrum ad finem vitæ et regni ejus, puta anno regni ejus 27 quo cepit Babylonem, et ex rege Persidis fecit se monarcham. (Minus ergo probabiliter Percius censet Cyrum expugnasse Babylonem anno 1 regni sui. Inde enim inter alia sequetur Daniele m vixisse 138 annos, uti ostendi in Proömio.) Nam Astyages regnavit ante Cyrum annis 38. Iis adde 27 annos Cyri, tantum habebis 65, ita ut adhuc 3 anni desint ad explendos annos 70 captivitatis. Unde sequitur quod anno 3 et 6 captivitatis Babyloniæ, sive transmigrations Jeconie, coepit regnare Astyages, cum jam Daniel esset 34 annorum, ac proinde vir esset, non puer, ut hic dicitur; præsertim cum hæc non initio, sed in fine regni Astyagis contigisse dicendum sit, si hæc expositionem sequamur. Sequitur enim: « Et suscepit Cyrus Perses regnum ejus. »

Dico ergo cum Lyrano, Hugone, Dionysio Carthusiano, Torniello et aliis, hæc verba referenda esse ad initium sequentis historie de Belo et dracone. Id ita esse clarissime docent Græca etiam correctissima Caraffæ, quæ ab hisce verbis ordiantur cap. xiv. Idem facit versio Arabica utraque, scilicet Antiochena et Ægyptia, sive Alexandrina. Est ergo hic quasi titulus chronologicus historie sequentis, ut sciamus quo tempore ea contigit, scilicet post mortem Astyagis sub Cyro. Similis titulus capiti iv præfigitur, cap. iii, vers. 98, ut ibi dixi. Porro videtur hic titulus ex diaris regum Persarum esse desumptus, et hoc translatus, æque ac tota sequens historia. 73 enim et rex Astyages, quasi ex abrupto hic inseritur, nec ullam cum precedentibus habet connexionem. Videtur enim Judæus aliquis, Cyro et Persis eversa Babylone jam plane dominantibus, in gratiam Cyri Judæis ita benevoli, et Persarum, eorum chronica sive diaria conscripsisse, atque sub eorum ara gesta tam in Perside, quam in Babylone et alibi consignasse. Titulus ergo hic non est connectendus cum primis verbis cap. sequentis, uti patebit ibidem, sed eis quasi titulus præfigendus est. Translatus enim est hæc ex diariis jam dictis, in quibus clauderat præcedentes ibi historias, et simul sequentis, quæ hic ponitur, erat initium.

Nota: Astyages hic non est Darius Medus, filius Astyagis, et avunculus Cyri, ut volunt aliqui: huic enim Cyrum non successit nisi eversa Babylone: hæc autem gesta sunt stante regno et rege Babylonis, ut patebit cap. sequenti, vers. 1. Astyages ergo hic fuit avus Cyri, cui in regno Medorum successit Darius filius; in regno vero Persarum successit Cyrus, nepos ejus ex filia. Licet enim Darius, utpote filius, in utrumque regnum, scilicet tam Persarum quam Medorum, jure gentium succedere debuisset; tamen cessit illi Cyro Persarum regnum, vel quia ipse adoptivus tantum erat Astyagis filius, ut vult Tornielus, vel quia ex pellice ejus erat natus, ut voluit alii; vel quia quietis amans Cyro nepoti suo animos

et bellicoso Persidem concessit, concessurus et Mediam post mortem.

Porro Astyagis mors, et Cyri in Perside regnum, ac Darii in Media, multis annis contigit ante exidum Babylonis. Illud enim peractum est per Cyrum in Perside, et Darium in Media jam regnantibus; ita Hebræi in *Sefer olam*, Lyranus in cap. ix *Daniel*, Vatablus in cap. i *Daniel*, Tornielus et alii. Imo idipsum discrete asserit III *Esdra*, cap. v, vers. ult., et Josephus, XI *Antiq.* ii, ubi ait Cyrum post captam Babylonem, et laxatam Judæorum captivitatem, mox Massagæto bello

perisse. Idipsum pluribus probavi, *Esdra* i, 1.

Notasecundo: *To oppositus est ad patres suos*, etc., significat Astyagam a Cyro non fuisse victum et cæsum, ut narrat Herodotus et Justinus, sed naturali morte fuisse defunctum, ita ut Cyrus quasi nepos ei jure hereditario, non bellico, successerit. Rursum hinc patet hæc phrasim: *Appositus est ad patres suos*, non de solis salvatis et beatis dici: nec enim verisimile est Astyagam fuisse fidelem, esseque salvatum. Sic *Genes.* xxv, 17, Ismael dicitur « appositus ad populum suum: » Ismaelis tamen dubia est salus.

CAPUT DECIMUM QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Daniel detegit dolum sacerdotum Belis, Belenque evertit. Secundo, vers. 22, draconem occidit, ideoque in lacu leonum mittitur, sed a Deo liberatur.

1. Erat autem Daniel conviva regis, et honoratus super omnes amicos ejus. 2. Erat quoque idolum apud Babylonios nomine Bel: et impendebantur in eo per dies singulos similia artabæ duodecim, et oves quadraginta, vinique amphoræ sex. 3. Rex quoque colebat eum, et ibat per singulos dies adorare eum: porro Daniel adorabat Deum suum. Dixitque ei rex: Quare non adoras Bel? 4. Qui respondens ait ei: Quia non colo idola manufacta, sed viventem Deum, qui creavit cælum et terram, et habet potestatem omnis carnis. 5. Et dixit rex ad eum: Non videtur tibi esse Bel vivens Deus? An non vides quanta comedat et bibat quotidie? 6. Et ait Daniel arridens: Ne erres, rex. Iste enim intrinsecus luteus est, et forinsecus æreus, neque comedit aliquando. 7. Et iratus rex vocavit sacerdotes ejus, et ait eis: Nisi dixeritis mihi, quis est qui comedat impensas has, moriemini. 8. Si autem ostenderitis quoniam Bel comedat hæc, morietur Daniel, quia blasphemavit in Bel. Et dixit Daniel regi: Fiat juxta verbum tuum. 9. Erant autem sacerdotes Bel septuaginta, exceptis uxoribus, et parvulis, et filiis. Et venit rex cum Daniele in templum Bel. 10. Et dixerunt sacerdotes Bel: Ecce nos egredimur foras: et tu, rex, pone escas, et vinum misce, et claude ostium, et signa annulo tuo: 11. et cum ingressus fueris mane, nisi inveneris omnia comesta a Bel, morte moriemur, vel Daniel qui mentitus est adversum nos. 12. Contemnebant autem, quia fecerant sub mensa absconditum introitum, et per illum ingrediebantur semper, et devorabant ea. 13. Factum est igitur postquam egressi sunt illi, rex posuit cibos ante Bel: præcepit Daniel pueris suis, et attulerunt cinerem, et cribavit per totum templum coram rege: et egressi clausurunt ostium: et signantes annulo regis abierunt. 14. Sacerdotes autem ingressi sunt nocte juxta consuetudinem suam, et uxores, et filii eorum: et comederunt omnia, et biberunt. 15. Surrexit autem rex primo diluculo, et Daniel cum eo. 16. Et ait rex: Salvane sunt signacula, Daniel? Qui respondit: Salva, rex. 17. Statimque eum aperuisset ostium, intuitus rex mensam, exclamavit voce magna: Magnus es, Bel, et non est apud te dolus quisquam. 18. Et risit Daniel: et tenuit regem ne ingredere intro, et dixit: Ecce pavimentum, animadvertite cujus vestigia sint hæc. 19. Et dixit rex: Video vestigia virorum, et mulierum, et infantium. Et iratus est rex. 20. Tunc apprehendit sacerdotes, et uxores, et filios eorum: et ostenderunt ei abscondita ostiola, per quæ ingrediebantur, et consumebant quæ erant super mensam. 21. Occidit ergo illos rex, et tradidit Bel in potestatem Danielis: qui subvertit eum,

et templum ejus. 22. Et erat draco magnus in loco illo, et colebant eum Babylonii. 23. Et dixit rex Danieli: Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit Deus vivens: adora ergo eum. 24. Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro; quia ipse est Deus vivens; iste autem non est Deus vivens. 25. Tu autem, rex, da mihi potestatem, et interficiam draconem absque gladio et fuste. Et ait rex: Do tibi. 26. Tulit ergo Daniel picem, et adipem, et pilos, et coxit pariter: fecitque massas, et dedit in os draconis, et diruptus est draco. Et dixit: Ecce quem colebatis. 27. Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer: et congregati adversum regem, dixerunt: Judeus factus est rex: Bel destruxit, draconem interfecit, et sacerdotes occidit. 28. Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis Daniele, aliquin interficiemus te, et domum tuam. 29. Vilit ergo rex quod irruerent in eum vehementer: et necessitate compulsus tradidit eis Daniele. 30. Qui miserunt eum in lacum leonum, et erat ibi diebus sex. 31. Porro in lacu erant leones septem, et dabantur eis duo corpora quotidie, et duæ oves: et tunc non data sunt eis, ut devorarent Daniele. 32. Erat autem Habacuc propheta in Judæa, et ipse coxerat pulmentum, et intriverat panes in alveolo: et ibat in campum ut ferret messoribus. 33. Dixitque angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. 34. Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi, et lacum nescio. 35. Et apprehendit eum angelus Domini in vertice ejus, et portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. 36. Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel, serve Dei, tolle prandium, quod misit tibi Deus. 37. Et ait Daniel: Recordatus es mei, Deus, et non dereliquisti diligentes te. 38. Surgensque Daniel comedit. Porro angelus Domini restituit Habacuc confestim in loco suo. 39. Venit ergo rex die septimo ut lugeret Daniele: et venit ad lacum, et introspectit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. 40. Et exclamavit voce magna rex, dicens: Magnus es, Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. 41. Porro illos, qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum, et devorati sunt in momento eorum eo. 42. Tunc rex ait: Pavent omnes habitantes in universa terra Deum Danielis: quia ipse est salvator, faciens signa et mirabilia in terra: qui liberavit Daniele de lacu leonum.

1. ERAT AUTEM DANIEL CONVIVA REGIS. — Hic rex non fuit Cytus, ut volunt Theodoretus et Irenæus, lib. IV, cap. XI, nec Astyages, ut videtur velle S. Athanasius, serm. 4 *Contra Arianos*; sed Evilmerodach, sive Balsasar. Probatur primo, quia hic fuit rex Babylonis adhuc stans et florens. Secundo, quia hic, utpote Babylonius, coluit Bel, Cyrus vero et Persæ non coluerunt Bel, sed solem: imo Xerxes sepulcrum Beli destruxit, teste Strabone, lib. XVI. Tertio, quia Babylonii voluerunt regem hunc occidere, vers. 28, nisi eis traderet Daniele: hoc autem non ausi fuissent mirari Cyro, utpote jam ab eo subacti; nec etiam Nabuchodonosor, utpote potentis et terribili. Ita Tornielus, Pererius et alii.

Hinc patet quod Daniel cum Belum evertit, et cum missus est in lacum leonum, non fuerit duodennis, ut vult S. Chrysostomus, hom. 1 in *Psal.* xxx; fuit enim tunc ut minimum 72 annorum. Id patet primo, ex eo quod historia hec configitur sub Balsasare, qui cepit regnare anno regni Nabuchodonosoris 43; illo enim anno Balsasar morienti patri successit; Daniel autem 20 erat annorum, antequam regnare inciperet Nabuchodonosor.

Secundo, quia historia hec configit post regnum Astyagis, regnante jam Cyro, ut patet ex titulo, sive ex ultimis verbis capitis precedenti; Astyages autem, ut ibi dixi, cepit regnare anno captivitatis Babylonice sexto, quo Daniel erat 34 annorum, regnavit vero 38 annis: jam adde 31 et 38, habebis annos 72 vite Danielis. Erat ergo Daniel 72 annorum, cum mortuus est Astyages, et regnare cepit Cyrus, sub quo hæc historia configit.

2. BEL. — Bel, sive Beel, Baal, Bal, et Belus fuit deus summi Numidi. Nemrod, fundator et primus rex Babylonis, pater Nini, ut dixi *Genes.* x, 10. De templo et idolo hoc Beli mira scribant Herodotus, lib. I, qui Daniele vix 100 annis fuit posterior; Diodorus, lib. III, cap. IV; Strabo, lib. XVI, ubi inter alia docent statuum Jovis Beli auream fuisse longam pedes 40, ponderantem mille talenta Babylonica: cui dicebatur erat crater ex auro talentorum 1200. Videtur hæc statua ex ære fuisse, sed te-ta auro; aut certe ex aurichalco, id est ære auro: Daniel enim eam vocat æream.

Tropologice, Belum et idola imitantur, primo, quia vestibus sericis et aureis exterioribus ornantur.

interius terream habent vel mentem, vel conscientiam, puta in luto et sordibus gula, libidinis, etc. versantur. Secundo, hypoerite, qui foris aurei videntur, intus sunt lutei. Audi Billium in *Antholog.*:

Bel erat externus pulcherrimus, undique et ære Tectus; et intus erat sili nisi vile lutum. Qui Coriam simulat, cum sit sequestratus, illum Cur ego non Belem juro vocare queam? Bel erit, exterioris tumuli qui emulsi instar, Interioris tantum vile cadaver habet.

ARTABE. — Artaba continet 72 sextarios, inquit Epiphanius, lib. *De Ponderibus et mensuris*, et Isidorus, lib. XVI *Etymolog.*; magna ergo copia similia huic Beli idolo quotidie impendebatur. Triplex fuit artaba, scilicet Persica, capiens medimnum, et tres chenicis; Medica, capiens medimnum; Ægyptia, capiens quinque modios. Ita Pererius.

AMPHORE. — Amphora continebat 48 sextarios, sive scyphos majores, quorum quisque continebat viginti uncias aque aut vini, ut dixi in appendice Pentateuchii.

VERS. 12. 12. CONTEMNERANT. — Corrige *conspicebant*: græce enim est *κατασπίζω*, id est *despicebant*, scilicet periculum sue fraudis et mortis.

VERS. 13. 13. ET CRIBRAVIT. — id est cribrando sparsit per totum templum, ne, si lapilli cineri immixti spargerentur, in eos pedibus impingentes venturi noctu sacerdotes fraudem persentirent, cineremque evertent. Cribrando ergo fecit ut solus purus tenuisque cinis per cribrum dilaberetur in pavementum, quem sentire pedibus non poterant. Hinc Septuaginta vertunt, *κατασπίζω*, id est *straverunt cinere pavementum*. Ita Complutensis. Obscure ergo legit editio Caraffe, *decusserunt templum*, q. d. Ex cribro cribrando decusserunt pulverem per totum templum, ita ut cribrum solum pulverem transmitteret; carbonem vero, lapillos, et alia crassiora retineret, quod Plinius, lib. XVIII, cap. XI, et Columella lib. V, cap. VI, vocant, *cribro incernere*, vel *succernere*, hoc est cribrare. Itaque in hoc cinere nascentes vestigia pedum noctu impresserunt sacerdotes, ex hisque deprehensi sunt, quod scilicet ipsi comederunt escas idolo oblatas, non Bel: idoque rex eos occidit, et idolum Beli per Danieleum evertit.

VERS. 22. 22. ERAT B. ACO. — Ita Romani in peste Romam advexerunt et coluerunt serpentem Epidaurum, quasi urbis Æsculapium, de quo vide Valerium Maximum, lib. I, cap. VIII. Notat S. Augustinus, lib. XI *De Genes. ad litt.* xxvii, diabolum ut solere forma serpentum ad decipiendos homines, permittenda Deo, «ad primi facti memoriam commendantem, quod sit ei quædam cum hoc genere familiaritas,» quia scilicet in serpente decipit Adamum et Evam, ibique vidit hanc fraudem sibi bene succedere. Hinc Pherecydes Syrus dixit demones e caelo a Jove fuisse deturbatos, quo-

rum princeps dicitur sit Ophioneus, id est serpentinus. Adde quod draco natura est cum monstrosa et horribili, tum forti et robusta, tum pervigili et acerrima oculorum acie (unde draco dicitur *ἀνὰ τοῦ ὄφρατος*, a *videndo*); quare quod divinum præ se fert. Ea de causa a prisca draconi assignata est custodia ædium, adytorum, oraculorum, thesaurorum, heroum infantia, uti de Hercule; imo et de Nerone fabulati sunt Poeta. Hinc etiam draco prisca fuit symbolum prudentiæ, sapientiæ, imo et vaticinii, uti docet Carolus Paschalius, lib. IX *De Coronis*, cap. xv, sub finem. Quocirca ab Ovidio, lib. IX *Metamorph.*, draco vocatur «Insomnis,» et lib. VII, «insopitus:» et a Valerio lib. II *Argonaut.* «vigil:» talis enim erit ille Colchicus custodiens vellus aureum, quod tamen rapuerunt Argonautæ. Hinc et Cicero *Philipp.* xii: «An, inquit, is non reddet, qui domini patrociniū circumplexus, quasi thesaurum draco?» Denique dracones aliqui immanes sunt, adeo ut boves glutire solent, unde et boves vocant; qualis fuit illi qui armenta et pastores tractos ad se per spiritus absorbebat, quem pyram consedere jubens exussit S. Hilarion, teste S. Hieronymo, in ejus Vita.

Maximus Tyrius, et ex eo Perierus, *hierogl.* 16, tradunt, tempore Alexandri, draconem fuisse quinque jugerum magnitudinis. Hinc et draco in somnis visus matri portendit Alexandro Magno, uti et Scipioni, Augusto, Aureliano, Severo, aliisque, imperia amplum et illustre: uti refert Perierus, *hierogl.* 13. Rursus Plinius asserit, apud Indos et Æthiopes esse dracones viginti cubitorum. Audi eum, lib. VIII, cap. XI: «Elephantas fert Africa, etc., sed maximos India, bellantesque cum his perpetua discordia dracones tantæ magnitudinis, ut et ipsos circumflexu facili ambient, nexque nodi perstringant. Commoritur ea dimicatio; victusque corruens, complexum elidit pondere.» Causam pugne subdit cap. XII: «Elephantis frigidissimum esse sanguinem, ob id aestu torrente præcipue a draconibus expeti. Quamobrem in annum mersos insidiari bibentibus, arcuatisque illigata manu in aurem morsum deligere.» Non mirum ergo, si Gentiles et Babylonii, præ cæteris animalibus draconi inesse Nomen scribit. Magis mira sunt quæ de draconibus putat Plinius, lib. XXIX, cap. IV, scilicet: «Draco non habet venena. Caput ejus limini januarum subditum, propitiatis adoratione diis, fortunatum domum facere promittunt. Oculis ejus inveteratis, et cum melle tritis inunctos, non passessere ad nocturnas imagines etiam pavidos. Cordis pingue in pelle dorcadum nervis cervinis adaligatum in lacteo, conferte judiciorum victoria. Primum spondylium aditus potestatum malevæ. Dentis ejus illigatos pollibus caprearum cervinis nervis, mites prestare dominos, potestatesque exorbitales.» Verum hæc fabulosa videntur, aut magica potius quam physica. Unde mox subdit Plinius:

et templum ejus. 22. Et erat draco magnus in loco illo, et colebant eum Babylonii. 23. Et dixit rex Daniel: Ecce nunc non potes dicere quia iste non sit Deus vivens: adora ergo eum. 24. Dixitque Daniel: Dominum Deum meum adoro; quia ipse est Deus vivens; iste autem non est Deus vivens. 25. Tu autem, rex, da mihi potestatem, et interficiam draconem absque gladio et fuste. Et ait rex: Do tibi. 26. Tulit ergo Daniel picem, et adipem, et pilos, et coxit pariter: fecitque massas, et dedit in os draconis, et diruptus est draco. Et dixit: Ecce quem colebatis. 27. Quod cum audissent Babylonii, indignati sunt vehementer: et congregati adversum regem, dixerunt: Judæus factus est rex: Bel dextruxit, draconem interfecit, et sacerdotes occidit. 28. Et dixerunt cum venissent ad regem: Trade nobis Danielelem, alioquin interficiemus te, et domum tuam. 29. Vidit ergo rex quod irruerent in eum vehementer: et necessitate compulsus tradidit eis Danielelem. 30. Qui miserunt eum in lacum leonum, et erat ibi diebus sex. 31. Porro in lacu erant leones septem, et dabatur eis duo corpora quotidie, et duæ oves: et tunc non data sunt eis, ut devorarent Danielelem. 32. Frat autem Habacuc propheta in Judæa, et ipse coxerat pulmentum, et intraverat panes in alveolo: et ibat in campum ut ferret messoribus. 33. Dixitque Angelus Domini ad Habacuc: Fer prandium, quod habes, in Babylonem Danieli, qui est in lacu leonum. 34. Et dixit Habacuc: Domine, Babylonem non vidi, et lacum nescio. 35. Et apprehendit eum angelus Domini in vertice ejus, et portavit eum capillo capitis sui, posuitque eum in Babylone supra lacum in impetu spiritus sui. 36. Et clamavit Habacuc, dicens: Daniel, serve Dei, tolle prandium, quod misit tibi Deus. 37. Et ait Daniel: Recordatus es mei, Deus, et non dereliquisti diligentes te. 38. Surgensque Daniel comedit. Porro angelus Domini restituit Habacuc confestim in loco suo. 39. Venit ergo rex die septimo ut lugeret Danielelem: et venit ad lacum, et introspexit, et ecce Daniel sedens in medio leonum. 40. Et exclamavit voce magna rex, dicens: Magnus es, Domine Deus Danielis. Et extraxit eum de lacu leonum. 41. Porro illos, qui perditionis ejus causa fuerant, intromisit in lacum, et devorati sunt in momento coram eo. 42. Tunc rex ait: Pavent omnes habitantes in universa terra Deum Danielis: quia ipse est salvator, faciens signa et mirabilia in terra: qui liberavit Danielelem de lacu leonum.

1. ERAT AUTEM DANIEL CONVIVA REGIS. — Hic rex non fuit Cyrus, ut volunt Theodoretus et Irenæus, lib. IV, cap. xi, nec Astyages, ut videtur velles S. Athanasius, serm. 4 *Contra Arianos*; sed Evilmerodach, sive Balsasar. Probatur primo, quia hic fuit rex Babylonis adhuc stantis et florentis. Secundo, quia hic, utpote Babylonius, coluit Bel, Cyrus vero et Persæ non coluerunt Bel, sed solem: imo Xerxes sepulcrum Bel destruxit, teste Strabone, lib. XVI. Tertio, quia Babylonii voluerunt regem hunc occidere, vers. 23, nisi eis traderet Danielelem: hoc autem non ausi fuissent mihi Cyrus, utpote jam ab eo subacti; nec etiam Nabuchodonosor, utpote potentis et terribili. Ita Tomniellus, Pererius et alii.

Hinc patet quod Daniel cum Belum evertit, et cum missus est in lacum leonum, non fuerit duodenarius, ut vult S. Chrysostomus, hom. 1 in *Psalm. xxx*; fuit enim tunc ut minimum 72 annorum. Id patet primo, ex eo quod historia hæc contigerit sub Balsasare, qui cepit regnare anno regni Nabuchodonosoris 43; illo enim anno Balsasar mortui patri successit; Daniel autem 20 erat annorum, antequam regnare inciperet Nabuchodonosor.

Secundo, quia historia hæc contigit post regnum Astyagis, regnante jam Cyrus, ut patet ex titulo, sive ex ultimis verbis capitis præcedentis; Astyages autem, ut ibi dixi, cepit regnare anno captivitatis Babylonice sexto, quo Daniel erant 34 annorum, regnavit vero 38 annis: jam adde 34 et 38, habebis annos 72 vite Danielis. Erat ergo Daniel 72 annorum, cum mortuus est Astyages, et regnare cepit Cyrus, sub quo hæc historia contigit.

2. BEL. — Bel, sive Beel, Baal, Bal, et Belus fuit Nemo. Nemrod, fundator et primus rex Babylonis, pat. Nemo. Nini, uti dixi *Genes. x. 10*. De templo et idolo hoc Bel mira scribit Herodotus, lib. I, qui Daniele vix 400 annis fuit posterior; Diodorus, lib. III, cap. IV; Strabo, lib. XVI, ubi inter alia docent statuum Jovis Beli auream fuisse longam pedes 40, ponderantem mille talenta Babylonica: cui dicebatur erat crater ex auro talentorum 1200. Videtur hæc statua ex ere fuisse, sed te-ta auro; aut certe ex aurichalco, id est ere auro: Daniel enim eam vocat aream.

Topologicæ, Belum et idola imitantur, primo, qui vestibus surcis et aureis exterius se ornant,

interius terream habent vel mentem, vel conscientiam, puta in luto et sordibus gula, libidinis, etc. versantur. Secundo, hypocrite, qui foris aurei videntur, intus sunt lutei. Audi Billium in *Antholog.*:

Bel erat exterus pulcherrimus, undique et are Techn; ut intus erat nil nisi vile lutum. Qui Curium simulat, cum sit nequissimus, illum Cur ego non Belem juro vocare queam? Bel erit, exterius tumuli qui candidos iustar, Interius tantum vile cadaver habet.

ARTABE. — Artaba continet 72 sextarios, inquit Epiphanius, lib. *De Ponderibus et mensuris*, et Isidorus, lib. XVI *Etymolog.*; magna ergo copia simile huic Bel idolo quotidie impendebatur. Triplex fuit artaba, scilicet Persica, capiens medimnum, et tres chenticas; Medica, capiens medimnum; Ægyptia, capiens quinque modios. Ita Pererius.

AMPHORÆ. — Amphora continebat 48 sextarios, sive scyphos majores, quorum quisque continebat viginti uncias aquæ aut vini, uti dixi in appendice Pentateuchi.

12. CONTINEBANT. — Corrige *confidebant*: græce enim est *κατασκευάζω*, id est *despiciebant*, scilicet periculum sub fraudis et mortis.

13. ET CRIBRAVIT. — Id est cribrando sparsit per totum templum, ne, si lapilli cineri immixti spargerentur, in eos pedibus impingentes venturi noctu sacerdotes fraudem persentirent, cineremque averterent. Cribrando ergo fecit ut solus purus tenuisque cinis per cribrum dilaberetur in pavimentum, quem sentire pedibus non poterant. Hinc Septuaginta vertunt, *κατασκευάζω*, id est *straverunt cinere pavimentum*. Ita Complutensia. Obscuro ergo legit editio Caraffæ, *decusserunt templum, q. d.* Ex cribro cribrando decusserunt pulverem per totum templum, ita ut cribrum solam pulverem transmitteret; carbonem vero, lapillos, et alia crassiora retineret, quod Plinius, lib. XVIII, cap. XI, et Columella lib. V, cap. VI, vocant, *cribro incernere, vel succernere*, hoc est cribrare. Itaque in hoc cinere nescientes vestigia pedum noctu impresserunt sacerdotes, ex hisque deprehensi sunt, quod scilicet ipsi comederent escas idolo oblatas, non Bel: ideoque rex eos occidit, et idolum Bel per Danielelem evertit.

92. ERAT B. ACC. — Ita Romani in peste Romam advexerunt et coluissent serpentem Epidaurium, quasi urbis Æsculapium, de quo vide Valerium Maximum, lib. I, cap. VII. Notat S. Augustinus, lib. XI *De Genes. ad litt. xxviii*, diabolum uti solere forma serpentum ad decipiendos homines, permittente Deo, «ad primi facti memoriam commendandam, quod sit et quedam cum hoc genere familiaritas,» quia scilicet in serpente decept Adamum et Evam, ibique vidit hanc fraudem sibi bene succedere. Hinc Pherecydes Syrus dixit demones et celo a Jove fuisse deturbatos, quo-

rum princeps dicitur sit Ophioneus, id est serpentinus. Adde quod draco natura est cum monstrosa et horribili, tum forti et robusta, tum pervigili et acerrima oculorum acie (unde draco dicitur *ἀπό τοῦ ὄψεσθαι, a videndo*); quare quid divinum præ se fert. Ea de causa a prisca draconi assignata est custodia ædium, adytorum, oraculorum, thesaurorum, herorum infantie, uti de Hercule; imo et de Nerone fabulati sunt Poete. Hinc etiam draco prisca fuit symbolum prudentiæ, sapientiæ, imo et vaticiniæ, uti docet Carolus Paschalius, lib. IX *De Coronis*, cap. XV, sub finem. Quocirca ab Ovidio, lib. IX *Metamorph.*, draco vocatur «insomnis,» et lib. VII, «insopitus:» et a Valerio lib. II *Argonaut.* «vigil:» talis enim erat ille Colchicus custodiens vellus aureum, quod tamen rapuerunt Argonautæ. Hinc et Cicero *Philipp. XII*: «An, inquit, is non reddet, qui domini patrociniū circumplexus, quasi thesaurum draconis?» Denique dracones aliqui immanes sunt, adeo ut boves glutire soleant, unde et boas vocant; qualis fuit ille qui armenta et pastores tractos ad se vi spiritus absorbebat, quem pyram consendere jubens exussit S. Hilariū, teste S. Hieronymo, in ejus Vita.

Maximus Tyrius, et ex eo Pierius, *hierogl. 16*, tradunt, tempore Alexandri, draconem fuisse quinque jugerum magnitudina. Hinc et draco in somnis visus matri portendit Alexandro Magno, uti et Scipioni, Augusto, Aureliano, Severo, aliisque, imperium amplum et illustre: uti refert Pierius, *hierogl. 43*. Rursum Plinius assentit, apud Indos et Æthiopes esse dracones viginti cubito-rum. Audi eum, lib. VIII, cap. XI: «Elephantos fert Africa, etc., sed maximos India, bellantesque cum his perpetua discordia dracones tante magnitudinis, ut et ipsos circumflexu facili ambiant, nexuque nodi perstringant. Commoritur ea dimicatio; victusque corruens, complexum elidit perdere.» Causam pugne subdit cap. XII: «Elephantis frigidissimum esse sanguinem, ob id restu torrente præcipue a draconibus expeti. Quamobrem in annum mersos insidiari bibentibus, arcatisque illigata manu in aurem morsum deligere.» Non mirum ergo, si Gentiles et Babylonii, præ cæteris animalibus draconi inesse Numen putarint. Magis mira sunt quæ de draconibus scribit Plinius, lib. XXIX, cap. IV, scilicet: «Draco non habet venena. Caput ejus limini januarum subditum, propitias adoratione diis, fortunatam domum lacere promittunt. Oculis ejus inveteratis, et cum melle tritis inunctos, non pavescere ad nocturnas imagines etiam pavidos. Cordis pingue in pelle dorcadum nervis cervinis adalligatum in lacerto, conferre judiciorum victoria. Primum spondylium aditus potestatum mulcorum. Dentis ejus illigatos pellicibus caprearum cervinis nervis, mites prestare dominos, potestatesque exorabiles.» Verum hæc fabulosa videntur, aut magica potius quam physica. Unde mox subdit Plinius:

1 Sed super omnia est compositio, qua invictos laeniunt magorum mendacia, » etc. Hæc de causis diaboli in specie draconis vel serpentis apparere, pingi et coli voluit.

Scribit Dio in *Adriano*, eundem Imperatorem in templo Jovis Olympii, quod Athenis sumptuosissime exeret, possisse pro numine draconem ex India deportatum.

Alexandrum impostorem, discipulum Apollonii Tyansæ, serpentem palam adorandum exposuisse, eumque oracula dare finxisse; ideoque ad novum hoc oraculum vocale confluisse Iones, Galatas, Cilices, quin et Romanos, uti Rufilianum qui præerat Romano exercitui, narrat Lucianus in *Pseudomante*.

Draco pingitur ad pedes S. Sylvestri, quia ipse, converso Constantino, demoni, quasi draconi, cultum in idolis admittit, eumque Christi cruce debellavit et calcavit. Quin et in actis S. Sylvestri mira narratur, de dracone immani ab eo constructo et concluso, cuius memoria exstat Rome ad radices Capitoli, in templo quod vocatur, *S. Maria, libera nos de penis inferni*, de quo multa Baronius, tom. III, anno Christi 324, pag. 238.

Nec tantum ab ethnicis, sed et ab hæreticis voluit demon coli draconis vel serpentis specie. Ophite inde nomen acceperunt, quod serpentem elechant et colebant quasi Christum, qui eorum Eucharistiam lambebat, itaque sanctificabat, ut refert Epiphanius, *hæres. 37*, Theodoretus, lib. I *Hæret. Fabul.*, S. Augustinus, *De Hæres.*, ubi et addit, Ophitas dixisse Christum illum fuisse serpentem, qui decipit Evam.

Porro S. Scriptura diabolum vocat et pingit quasi draconem, ob malitiam ejus et sevitiam, *Apocal. xii, 3, 9, 13; Isaia xxvii, 1; Job xl, 20; Psalm. xc, 13; Psalm. cii, 26*. Ita refert S. Gregorius, hom. 19 in *Evangel.*, in suo monasterio demonem in forma draconis apparuisse juveni eisdem sæculari morientis qui licentius vixerat, sed precibus monachorum fugatum abisse. Et lib. IV *Dialog.* cap. xxxvii, idem recensens, ait juvenem vocatum fuisse Theodorum, qui hac visione totus fuerit ad Deum conversus; eumque post longæ ægritudinis purgationem et penitentiam, hac vita esse defunctum.

Denique ob causas jam dictas prisci censebant serpentes esse naturæ immortalis et divinæ, ait Philo Biblius. Hinc Taautus, Ægyptiorum deus, ait: Hoc æ spiritualissimum est omnium animal; et maxime igneum, longævum præterea, et senectam cum pelle deponens revirescit, et vix naturali morte conficitur. » Hinc et Lampridius de Helio abalo ita scribit: « Ægyptios dracunculos Romæ habuit, quos illi Agathodemonas appellant. » Phenices quoque « serpentem felicem » appellabant, ait Eusebius, lib. I *Præp. Evangel.* vii. Quin et serpentibus tantum cultus tribuit gentilitas, ut *draconia* templa nominaret, teste Strabone,

lib. XIV, quod prima circa serpentes existerint idololatris semina, et quod diaboli hoc speciem haberet in deliciis. Unde Horus Apollo, *hierogr. I*: « Ægyptii, inquit, basiliscum ex auro conflatum diis circumponunt. »

23. ECCE NUNC NON POTES DICERE. — Græca habent: *Nunquid et hunc dices esse animum? vivit ecce et bibit.*

26. DIRUPTUS EST DRACO. — Non quod pix aut pili venenati sint, vimque naturalem dirumpendi habeant; sed quod holi ea ex massa dati hærent firmiter angustissima gutturis et ventris vice, eaque penitus obturata, nulloque exitu dato, neque devoratis, neque flatui, diruptus sit draco. Pix enim et adeps cum sint glutinosi et emplastrica, obturant viam cibi, implicata vero pili multo tenacius hærent: sic ergo, impedito anhelitu et aspiratione, cibo hoc oppletus draco, crepuit. Ita Valesius lib. *De Sacra Philos.*, cap. lxxxii. Scribit enim Solinus, cap. xliii, veris draconibus ora esse parva, et ad morsum non dehiscentia, sed arcas fistulas per quas trahunt spiritum et linguam exerunt: facile ergo hac massa picea ille a Daniele oppleri poterunt, itaque suffocari et crepare draco. Simili modo eversum et combustum est Mameum, id est celebre illud Mame delubrum et idolum anno Domini 401, sub Arcadio imperatore a S. Porphyrio Gazæ episcopo jussu Dei, qui per os pueri Syri septennis Græca lingua, quam nunquam didicerat, loquentis edixit: « Urite templum quod est intus usque ad solum; multa enim gravia in eo facta sunt et maxime hominum sacrificia. Hoc autem modo id adurite: Afferte picem humidam, et sulfur, et solum suillum, miscete hæc tria, et ungitte portas angas, et ignem eis immittite, et sic templum comburetur: alias enim non potest fieri; et postquam fuerit combustum, expurgato loco statuente illic sanctam ecclesiam. Testificor enim coram Deo, non posse aliter fieri: non enim sum ego qui loquor, sed qui est in me Christus. » Cui Christi edicto obsequens S. Porphyrius, delubrum famosissimum combussit. Ita ex Actis S. Porphyrii, que conscripsit Marcus Diaconus Gazensis, narrat Baronius anno Christi 401.

Allegorice S. Chrysostomus, homil. 38 in *I Corinth.*: Sicuti, inquit, cibo hoc Daniels gustato, crepuit draco; ita, corpore Christi sortito, tartarus est diffusus, corpore hoc venter ejus rumpe, indeque remeante gloriose cum tot Sanctorum millibus.

ECCE QUEM COLEBATHIS. — Ita τὸ σκόλαμα δράκοντος. Ecce numina vestra, puta Bel et Draco que colebathis, quam infirma, quam fallacia sunt!

30. MISERUNT EUM IN LACUM LEONUM. — Hinc patet Daniele bis missum fuisse in lacum leonum, scilicet, primo, sub Evilmerodach per sex dies, *hierogr. secundo*, sub Dario Medo per unam noctem, eo quod contra ejus præceptum Deum suum invocasset, ut dictum est cap. vi, 16. Licet nonnulli

olim, teste S. Hieronymo præfatione in *Danielem*, putarint alium esse Daniele qui Susannam liberavit, et Bel destruxit, ab eo de quo primis duodecim capitibus actum est: hic enim fuit de tribu Juda, ut patet cap. i, 3; ille vero Belis destructor videtur fuisse de tribu Levi. Hoc enim indicat Septuaginta in quorum versione olim initio capituli xiv, ita legebatur: *Vir quidam erat sacerdos nomine Daniel filius Abde, conviva regis*, uti testis est S. Hieronymus præfatione in *Danielem*. Verum ad hoc respondet primo, Dionysius Carthusianus ex Isidoro, Daniele fuisse ortum ex Levi quoad genus paternum, ex Juda quoad maternum. *Secundo*, et melius respondet Pererius, corruptam fuisse illam editionem græcam: nam jam id in ea non invenitur. Unde Ecclesia unum tantum agnoscit Daniele, eumque ex semine regum Juda prognatum. Vere Cyprianus, serm. *De lapsis*: « Quid gloriosius Daniele? Quid illo ad faciendam martyria in fidei firmitate robustius? in Dei dignatione felicius? qui toties et cum confingeret vicit, et cum vinceret supervixit. » Et Ambrosius, lib. I *Offic.* cap. xxxv: « Quam, ait, in superabilis Daniel, qui circa latera sua rugientes non expavit leones! Fremebant bestie, et ille equalabatur. » Et S. Basilus, hom. *De laudibus jejunii*: « Daniel, ait, vir desideriorum, cum tres hebdomadas non edisset, nec vinum bibisset, demissus in lacum, etiam leones jejunare docuit. Neque enim leones dentes in illum impingere conerunt, perinde quasi e lapide aut ferro concretus fuisset. Adeo sicut tinctorum ferrum indurescit, ita jejunium viri corpus duraverat, ac leonibus insuperabilia reddiderat. » Rursum in Daniele verum fuit illud S. Augustini, *Sentent.* 249: « Nulla infelicitas frangit, quem nulla felicitas corrumpit. »

31. DUO CORPORA ET DUE OVES. — duo integra corpora durum ovium. Est hendyadis; vel et ponitur pro *id est*. *Secundo*, simplicius et planius: « duo corpora, » puta vel animalium occisorum vel hominum ad mortem damnatorum, aut alias interemptorum: « et due oves, » vivæ. Predam enim vivam pro esca ambit leo, ut eam ungulibus suis disceperat. Nam due oves quotidie ad escam non sufficissent septem leonibus, ita feris et voracibus. Præter binas oves ergo data sunt eis alia duo corpora, vel cadavera. Unde Syrus vertit: *Duo corpora in die (quotidie) et duo arietes; et Arabicus Antiochenus: Et erat cibus eorum singulis diebus tauri duo et bobus, et de ovis, duo arietes.* Sic et Arabicus Alexandrinus.

32. ERAT ACTEM HABACUC PROPHETA IN JUDEA. — Nota: Licet tempore expidii Hierosolymæ per Chaldaeos, multi Judæi abduci fuerint in Babylonem, alii fugerint in Ægyptum, vel in alias regiones; tamen nonnullos remansisse, vel rediisse in Judeam, inter quos fuit hic Habacuc.

Quæres: Fuitne hic idem cum Habacuc uno et duodecim minoribus Prophetis? Affirmare viden-

tur S. Hieronymus, præfatione in *Habacuc*, Epiphanius et Dorotheus in *Synopsi*, Pererius et Pintus hic. Verum Torriellus et alii id negant, idque verius videtur. Nam noster hic Habacuc illo fuit posterior. Ille enim fuit ante captivatem Babylonicam; nam eam prædixit: hic vero post eam vixit sub Evilmerodach, nisi dicas eum ad multam ætatem vixisse. Si enim eum ponas hoc tempore fuisse 75 vel 80 annorum; potuit esse unus idemque, unde tam hic quam ille vocatur Propheta. Hunc Habacuc historiam hanc scripsisse nonnulli autumant, eo quod olim Belis historia juxta Septuaginta hoc titulo prænotaretur: *Prophetia Habacuc filii Jesu de tribu Levi*, uti testatur S. Hieronymus, prolog. in *Danielem*.

PULMENTUM. — pulvis. IN ALVEOLO. — in caeabo similive caeavo vasculo. Arabicus vocat pilam, id est vas concavum ex ligno.

33. DIXITQUE ANGELES DOMINI AD HABACUC: FER PRANDIUM QUOD HABES, IN BABYLONE DANIEL. — Historiam Habacuc ita narrat Epiphanius et Dorotheus in *Vita Daniels*: « Cum Nabuchodonosor postremo venit Jerusalem cum exercitu oppugnaturus, Habacuc fugit in terram Ismaelitarum; postea vero reversus est in terram suam. Et cum aliquando messoribus suis pulmentum præparasset, apud suos prophetauit, dicens: Profiteor in terram longinquam, ac cito revertar; si autem tardavero, ferte messorem escam. Cum autem Babylone fuisset, et prandium dedisset Danieli, astitit messoribus vescentibus, nec quidquam dixit eorum que ipsi confingerant. Scibat autem brevi reversurum populum Babylone: et biennio priusquam populus reverteretur, mortuus est, ac sepultus in agro suo. » Horum fides sit penes auctores.

35. ET APPREHENDIT EUM ANGELUS, etc., POSUITQUE EUM IN BABYLONE. — Angelus subito, et quasi in ictu oculi potuit transferre Habacuc ex Judea in Babylonem, et eadem celeritate reducere: quia angelus qui movet solem, facit ut sol qualibet hora tantum spatii conficiat, quantum quis conficeret si una hora quinquagesimo totum orbem circumcurreret. Angelus vero, movens firmamentum, facit ut quævis stella in æquinoctiali una hora conficiat 42 milliones miliarium, et amplius: hoc est, tantumdem ac si globum terre circumvolaret bis millies, atque amplius. Vide dicta *Genes. i, 14*.

36. TOLLE PRANDIUM QUOD MISIT TIBI DEUS. — Vere S. Cyprianus, tract. *De Oratione Dominica*: « Cum Dei, ait, sint omnia, habenti Deum nihil deerit, si Deo ipse non desit. Sic Danieli in leonum lacu jussu regis incluso prandium divinitus procuratur, et inter feras esurientes et marcentes homo Dei pascutur. » « Quid ergo, inquit idem tractat. *De Opere et Elemos.*, metuis ne operanti tibi et Dominum promerenti desit alimentum? »

An Habacuc hic fuerit?

37. RECORDATUS ES MEI, DEUS. — (In Græca et Romana; male ergo Platina legunt: *Recordatus est enim mei Deus.*)

DILIGENTES TE, *ἀγαπήσαί;* et, querentes te.
40. MAGNUS ES, DOMINE DEUS DANIELIS, — quem Daniel colit, quique Danielem a leonibus libe-

CONCLUSIO ET VOTUM

AUCTORIS AD SS. PROPHETAS.

Prophetas docentes et tonantes audivimus; eos investigando et explicando pari passu secuti sumus. Ad metam, Deo duco, pervenimus; Isaiam consolantem et exultantem, Jeremiam querentem et gementem, Ezechielem terrentem et mitantem, Danielem sua symbola et monarchiarum ac regnorum enigmata proponentem spectavimus, excussimus (quantum Dominus dedit), intelleximus, exposuimus. Patientiam Prophetarum cognovimus, finem Domini vidimus. Prophetas ipsi suas proprio sanguine obsignarunt, et martyres evaserunt. Propheta enim et in vita et in morte martyr, id est testis, imo præco veritatis usque ad martyrium sit oportet. Hoc est quod asserit princeps Prophetarum Christus Dominus: « Non capit Propheta perire extra Jerusalem, » *Luc. xiii, 33*; et: « Vae vobis, Scribæ etc., qui edificatis sepulcra Prophetarum, etc., et dicitis: Si fuissetis in diebus patrum nostrorum, non essemus hoc, eorum in sanguine Prophetarum, etc., et vos implete mensuram patrum vestrorum, » me scilicet Christum occidite. « Ideo ecce ego mitto ad vos Prophetas, et sapientes, et scribas, et ex illis occidatis, et crucifigatis, etc. Jerusalem, Jerusalem, que occidis Prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, » *Matth. xxiii, 29*. Idem est ergo Propheta quod Martyr.

Vos itaque, o Isaiâ, o Jeremia, o Ezechiel, o Daniel! Domini Prophete fuistis, fuistis pariter et martyres; itaque, o Daniel! in lacu leonum bis martyr exististi. O quam fertiter bonam confessionem confessi estis, fidem servastis, cursum consummavistis! O quam feliciter coronam vobis repositam, tam doctoralem quam agonalem, accepistis! Prophetæ vestre congrue a Deo ab æterno decreta sunt hæc laurea, ut martyrium per doctoratum mereamini, illoque hunc confirmaretis et ornaretis. Purpurea enim laurea viridantem interpungens et vermiculans condecorat et illustrat. Merces vestre doctrinæ et concionis fuit purpura, non regum, sed martyrum. Merces sane magna nimis, præmium ingens et invidendum.

Fecistis me prophetæ vestre doctoralis laureæ participem: facite, queso, et martyrii, ut et ego

rasfi. Græca addunt: *Et non est alius præter te.*

41. PORRO ILOS. — Talionem eis irrogat, uti *Vers. 41.* fecit et Darius, cap. vi, 24; lex enim talionis justitiæ et æquitati naturali maxime est consentanea. Unde eam non solum Iudei, sed et Babylonii, Persæ aliique Gentiles usurparunt.

veritatem quam a vobis hausi, aliosque docui et conscripsi, sanguine meo obsignem. Nec enim ante perfectus et consummatus erit doctoratus hic meus, nisi hoc sigillo pariter claudatur et sanciat. A triginta pene annis vobiscum, et pro vobis lubens volensque continuum subeo martyrium Religiosæ vitæ, martyrium ægritudinum, martyrium studiorum et scriptiois; impetrate, obsecro, mihi pro coronide et quartum martyrium sanguinis. Exhausti pro vobis spiritus vitales et animales, exhaustum et sanguinem. Omnis laboris mei per tot annos exantili, quo vos Dei gratia explicui, illustravi, et novo sermone loquentes et prophetantes effeci, ac vobiscum quasi prophetavi, vestrum mihi quasi Prophete stipendium, martyrium dico, a Patre luminum æque ac misericordiarum obtinete.

Tuque, o sanctissima Dei Genitrix! a benedicto Filio tuo idem posse, idem mihi impetra. Habi illud pene in manibus Lovanii, sæpius urbe undique circumsessâ ab hæreticis, eam ulpote presidio omni humano nudatam, tantum non invadentibus et occupantibus; ac præsertim apud tuam ædem Aspericollensem, tot miraculis illustram, cum in ea degens, ut peregrinos firmatim devotionis causa adventantes per confessiones, conciones, aliaque sacra officia pro modulo meo adjuvarem, anno 1664, ipso festo Nativitatis tuæ, ab Hollandico equitatu ex improvise in eam incurrens, cunctaque ferro et flamma vastante, circumseptus, tantum non captus sum et truncatus. Verum sacrosanctæ Eucharistiæ, quam ex tua æde (ne ab hæreticis violaretur) mecum efferebam, atque tua ope, quam voto tibi nuncupato implorabam, mira providentia servatus sum; cum periculum omne quasi per miraculum a me discussisti. Credo ad majores labores quibus hæc laurea promerenda erat, me liberasti et distulisti. Si ita est, labores auge, duplica, protende, etiam usque ad cursus Bibliæ consummationem, ut, eo peracto, coronam hanc adipiscar: verumtamen eadem quam mihi ad tempus abstulisti, ne me, oro, defraudes, sed eam integrum, majoribusque meritis cumulatam suo tempore redde et restitue. Tibi enim, ulpote matri æternæ Sa-

pietiam, matrique meæ desudat omnis Læ labor meus.

O Pater æternæ, qui ante sæcula nos prædestinasti conformes fieri imaginis Filii tui; qui in tempore a te præordinato me in sanctam ejus Societatem vocasti et adoptasti, tribue, obsecro, ut ipsi æque in cruce passionis, ac in luce doctrinæ et sanctæ actionis jugiter conformer et configurer. Ipse enim est testis fidelis, Doctorum, Prophetarum, et Martyrum princeps. Exprime in me ejus exemplar, quod mihi in monte Calvariæ monstrasti.

O Domine Jesu, amor noster! per merita SS. Matris tuæ et Prophetarum, mihi largire idipsum, quod tam enixe postulo: fac ut tuas, eorumque coronas participem, quorum labores et munus participo. Dixisti et promisisti: « Qui recipit Prophetam in nomine Prophete, mercedem Prophete recipiet. » Recipi Propheta, non Prophetam, imo cum eis ecurrere et prophetavi: recipi te principem Prophetarum in magistrum et sponsum anime meæ: concede ergo et martyrii lauream prophetiæ a te decretam, quam tot annis, tot votis assidue efflagitavi et efflagito. Mille modis, quos in tuæ providentiæ thesauris reconditos habes, facillime eam mihi, etiam medios inter christianos, exhibere poteris, ut pluribus exhibuisti. Theodosiana erant tempora, quando S. Joannes Chrysostomus ab Eudoxia, et amulsi Episcopis in exilium necemque actus, aurei sui oris, liberæque inreptionis præmium tulit martyrium; atque assiduis itineribus noctu diuque fame, siti, solis ardore, febrî, aliisque ærumnis lenta, sed acri morte occumbere coactus, non semel, sed decies martyr, gloriose de hostibus suis, ipsaque morte triumphavit. Heracliana erant sæcula, quando S. Martinus Pontifex Paulum Constantinopolitanum Patriarcham monothelitam excommunicans, jussu Constantis Imperatoris a

Calliopa exarcho in Lateranensi ecclesia perfide captus, et ad Constantem missus, ei in faciem fortissime restitit: quocirca ab eo in Chersonam relegatus, fame et ærumnis confectus, nobile pro Christo et orthodoxa fide martyrium letabundus et glorians obiit anno Christi 634, et vero suorum infelicitum temporum constans et gloriosa felicitas. Justinianæ erant tempora, non Neronianæ, non Diocletianæ, cum Sylvester Papa in urbe christiana, inter christianos, a christianis tulit palmam martyrii. Similia fuere, cum Joannes et Felix Pontifices eandem obtinuerunt, te utique dante, te procurante. Romam ecce me vocasti, ut Romæ inter medios prophetas et martyres degerem. Calco assidue terram rubricatam, et pene adhuc stillantem sanguine S. Pauli, et trescentorum millium martyrum; hos quotidie oculis, auribus, animo specto, hi mihi martyrii sui sitim accunt, hi ardoris sui flammam injiciunt; ut turpe astimem, inter tot domesticos doctores martyres, externum doctorem, non martyrem versari. Imple ergo hoc meum votum qui implet in bonis desiderium servorum tuorum. Da, Domine, non inertem vitam, da nec inertem in lecto mortem; da potius cum Christo ut moriar ligno aut ferro, pulchramque petam per vulnera mortem. Scriptiois hujus et doctrinæ meæ unum hoc tantum sigillum restat; concede, queso, Ulad, si non meis meritis, certe veritati tuæ quam conscripsi. Indidisti mihi hoc desiderium jam olim ab ipso ingressu in hanc S. Religionem; reipsa ergo præsta et perfice in ingressu vitæ meæ, quod me tam cupide desiderare fecisti, ad tuam perennem laudem, et Ecclesiæ tuæ decus, ut verbo et exemplo saniam tua oracula, doceamque etiam post mortem, et cum sanguine Abel posteris per omnia sæcula futura inelamem: VIVITE DEO, VIVITE COELO, VIVITE ÆTERNITATI. Hoc est enim omnis homo.